

on-line >>> [www.alnari.rs](http://www.alnari.rs)  
mail to >>> [office@alnari.rs](mailto:office@alnari.rs)

Naziv originala:

J. V. Jones

WATCHER OF THE DEAD

Copyright © 2010 by J. V. Jones

Translation Copyright © 2012 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-910-3



Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Dž. V. Džouns

# OSMATRAČ MRTVIH

MAČ SENKI  
KNJIGA 4

Preveo Vladan Stojanović

**alnari**  
PUBLISHING

Beograd, 2012.



*Džimu Frenkelu,  
zato što je knjigu učinio boljom*



## PRIČA DO SADA

**R**aif Sevrans iz klana Blekhejl razvio je u sedamnaestoj godini života sposobnost za srcoubistvo divljači. Jednog jutra, dok je lovio s bratom Drejom, njegov otac i poglavica misteriozno su ubijeni u logoru u pustari. Vratio se s bratom u Blekhejl, gde su saznali da se poglavčin usvojeni sin Mejs Blekhejl proglasio vođom klana. Mejs je za ubistva okrivio Vajla Blada, poglavicu suparničkog klana. Mejsova optužba protiv Blada postala je vrlo uverljivija kad je klan Blad nedelju dana kasnije napao i zauzeo Kuću Duna. Raif je postao usamljen u svom uverenju da je Mejs Blekhejl lažov i ubica svog poočima poglavice.

Blekhejlovci su krenuli u rat protiv klana Blad jer su hteli da osvete poglavčinu smrt. Mejs je saznao da blađanski karavan putuje na zapad, u Kuću Duna. Naredio je napad, a Raif je krenuo s presretačkim odredom. Užasnua se kad je otkrio da u karavanu ima malo ratnika, a mnogo žena i dece. Odbio je da učestvuje u masakru i zato ga je Mejs Blekhejl proglasio izdajicom klana. Četiri dana kasnije, napustio je Blekhejl s ujakom Angusom Lokom, nakon što su ga izbacili iz klana jer je prekršio zakletvu.

Raif i Angus krenuli su na jug. Stigli su do Dafovog svratišta i otkrili da ih je priča o masakru neđužne nejači na Putu za Blad pretekla. Suočivši se s grupom blađanskih ratnika, Raif je priznao da je prisustvovao pokolju. Nije im rekao da nije učestvovao u masakru – lojalnost klanu obavezivala ga je da se ne brani na račun saklanovaca. To priznanje ga je zauvek učinilo prokletim u očima Blađana. Postao je jedini Blekhejlovac za kog su sigurno znali da je učestvovao u krvavom masakru.

Angus Lok i Raif otišli su u Spajr Venis, grad podno Planine ubistva. Pred samom kapijom grada, spasli su Eš Mart, koju je progonio Merafisovo Oko, zaštitnik grada. Angus je burno reagovao i bez oklevanja priskočio u

pomoć devojci u nevolji. Raifova natprirodna streljačka veština pokazala se neprocenjivo korisnom. Maltene je sam izbavio devojkju, probadajući strelama srca progonitelja.

Zatim su Raif, Eš i Angus pobjegli iz grada. Zaputili su se na sever, u Il Glejv. Raif je usput saznao da je Eš usvojena kći nadlorda Spajr Venisa. Pobjegla je zato što je strepela da će je otac zatočiti u Maskiranoj tvrđavi, u Naopakoj kuli. Heritas Kant, prijatelj Angusa Loka, pomogao im je da shvate nadlordovo ponašanje. Eš je, prema Kantu, bila Probojnik, koji se rađa jednom u hiljadu godina. Samo je ona imala moć da otvori Slepilo, zatvor bez ključa u kojem su čamile rušilačke sile, besmrtni Gospodari Kraja, spremni da proždru svet. Čarobnjak je upozorio da mora da se oslobodi probojničkih moći ili će umreti.

Raif i Angus složili su se da otprate Eš do Pećine crnog leda, jedinog mesta gde se mogla osloboditi moći a da ne pocepa Slepilo i oslobodi Gospodare Kraja. Blađani su ih zarobili čim su zašli na njihovu teritoriju. Poglavica Blada izgubio je sedamnaestoro unučadi na Putu za Blad i hteo je da mu Raif Sevrans plati zbog toga. Posle dva dana neprekidnog mučenja, Raif je dobio groznicu i počeo da kopni. Smrt je došla po njega, ali se predomislila. „Možda te još neću uzeti, Osmatraču“, rekla mu je. „Boriš se pod mojim likom i živiš u mojoj senci, a ako te ostavim tu gde jesi, znam da ćeš obezbediti puno svežeg mesa za moju decu. Ubijaj vojske za mene, Raife Sevrans! Ako bude manje, možda ću se vratiti po tebe.“

Sledećeg dana spasla ga je grupa blekhejlovske ratnika pod zapovedništvom njegovog brata Dreja. „Ovde se rastajemo. Zauvek“, rekao je Drej pre no što je pustio mlađeg brata, izdajnika, da pobjegne.

Raif je kasnije tog dana pronašao Eš, koja je pobjegla Merafisovom Oku pomoću probojničkih moći. Gospodar Pasa predao ju je Oku da bi izravnao dug s Penterom Isom, nadlordom Spajr Venisa, koji je pomogao Vajlu da zauzme Kuću Duna. Poglavica Blada je u međuvremenu zažalio zbog Isove čarobnjačke pomoći, a predajom Eš Mart podmirio je sve dugove.

Na putu do Pećine crnog leda Ešino zdravlje ubrzano je slabilo. Pala je u sneg. Raif je, nemoćan da joj pomogne, iscrtao sveti krug oko nje i prizvao Kamene bogove. Pozivu su se, međutim, odazvali Dalekojahači Mal Kažejok i Ark Venosekač, iz drevnog naroda Sula. Posumnjali su da je Probojnika čim su je videli. Sumnjali su i da je Raif u stvari Mor Draka, Osmatrač Mrtvih – onaj koji će, po predanju, uništiti Sule.

Dalekojahači su Eš i Raifa odveli do Šuplje reke, kojom su jedino mogli da stignu do Pećine crnog leda. Zatim su otišli. Našli su pećinu i Eš se oslobodila svoje moći, ali prekasno. Šteta je već načinjena. Malo je načela



Zid Slepila sprživši ljude Merafisovog Oka u Gorkim brdima. Bezimeni čarobnjak, zarobljenik njenog poočima u Spajr Venisu, odavno je radio na cepanju zida. „Poguraj ga, a zauzvrat ćemo ti vratiti tvoje ime“, obećavali su mu Gospodari Kraja. Okovani, slomljeni i izmučeni čarobnjak prihvatio je ponudu. Kad je rascepio Zid, imenovali su ga: „Baralis.“

Klanovski ratovi uzimali su maha. Blekhejl je ratovao s Bladom da bi im se osvetio za ubistvo poglavice. Blad je vojevao s Blekhejlom zbog masakra žena i dece na Putu za Blad. Pošto je Blad preoteo kružno utvrđenje Duna, Dunjani su se borili za povratak svojih teritorija. Robi Dan Dun je uz pomoć polubrata Brama postao poglavica Dunjana. Povratio je kružno utvrđenje Duna od Gospodara Pasa, koji ga je branio s nedovoljnim brojem ljudi jer je Pengo, Vajlov drugi sin, pobegao. Samo su Vajlo, Nan, dva preostala Vajlova unučića i stražar izbegli pokolj. Pohitali su na sever ka starom brdskom uporištu, koje je s dve stotine ljudi branio Klaf Suvohleb, Vajlov usvojeni sin.

Robi je prodao brata Rajani Kastlmilk da bi obezbedio dovoljno ljudstva za povraćaj Duna. Nagnao je Brama da napusti klan. Dečak je lepo dočekan u Kastlmilku, ali ga je sklonost spletkarenju – stečena u pregovorima sa Skinnerom Dunom i Gospodarem Pasa – povukla da prekrši zakletvu i da se pridruži Fagu, tajanstvenom bratstvu posvećenom odbrani sveta od Gospodara Kraja.

Blekhejl je osvojio Ganmidič, ali ga je izgubio čim je vojska pod vođstvom Merafisovog Oka razbila kapiju Kraba. Polovina snaga Merafisovog Oka napustila je bojište kad je stigla vest o smrti Pentera Isa. Požurili su nazad u Spajr Venis, da bi se borili za vlast. Prepustili su Merafisovo Oko na milost i nemilost novopridošloj vojsci Blađana pod vođstvom Penga Blada, koji je osvojio Ganmidič. Merafisovo Oko poveo je okrnjenu vojsku i četiri taoca iz klana Blekhejl za Spajr Venis, kojim je u njegovo ime vladao Roland Stornovej, njegov tast, uz čiju pomoć je postao nadlord.

U Blekhejlu, Rajna Blekhejl, udovica Dagra Blekhejla, trudila se da se navikne na novi život. Sumnjala je, baš kao i Raif, da je Mejs, njen usvojeni sin, odgovoran za ubistvo svog poočima i nije podržala njegovo imenovanje za poglavicu. Mejs ju je silovao u Staroj šumi. Blekhejlovcima je rekao da se to desilo uz zajednički pristanak. Udala se za njega da ne bi ugrozila svoj ugled u klanu. Tako je po drugi put postala poglavičina žena. Polako je preuzimala vlast dok je Mejs ratovao s Bladom i Dunom. Kad je Stanig Bid došao iz Skarpa da zameni blekhejlovskeg druida koji je nastradao u eksploziji Hejl-kamena, posumnjala je da je došao da motri na nju. Tenzije su narasle zato što se Bid ponašao kao poglavica. Kap je prelila čašu kad je Anvina Ptica, glavna domaćica kružne kuće, hladnokrvno ubijena. Rajna

Blekhejl je, smatrajući da je Anvina ubijena da bi učutkali nezadovoljnike, u strahu i za sopstveni život, kako bi zaštitila klan, učinila jedino što je mogla. Jedne noći ušunjala se u poglavičinu odaju i ubila Staniga Bida.

Angus Lok napustio je Blekhejl i krenuo kući istočno od Il Glejva. Po povratku je otkrio da mu se ispunila najgroznija noćna mora. Kuća mu je spaljena. Tri kćeri i žena su nestale. Ubijene su. Angus je bio šumar, pripadnik Faga. Krivio je sebe za nesreću. Verovao je da je lično doveo zlo do kućnog praga.

Eš i Raif su iz Pećine crnog leda krenuli na sever, na teritoriju Ledenih Tropera. Dok je Raif spavao, Eš je otišla s Malom Kažejokom i Arkom Venosekačem. Pristala je da joj ispuste krv, odnosno da prođe ritual pročišćenja posle kojeg je postala Sulkinja. Nestvoreni su ih napadali kod Plovećeg mosta. Venosekač gine, a Eš i Kažejok se razdvajaju. Putovala je sama sulskom teritorijom. Srela je stranca Lana Falstara, koji joj je rekao da će je odvesti do Srca Sula. Postali su ljubavnici, ali on ju je izdao i odveo u zamku. Znao je da je Probojnica. Hteo je da zauzda moć njenog tela da bi ubijao Nestvorene. Kažejok ju je pronašao na vreme i spasao od Falstarovih ubica. Pošli su na jug, ka Srcu Sula.

Raif se pridružio Sakatima, odmetničkom klanu koji je živeo na liticama iznad Pukotine – dubokog procepa u zemljinoj kori, kroz koji bi Nestvoreni katkad umakli i napadali smrtno ljude. Tragis Krtica, vođa Sakatih, poslao je Raifa da orobi Blekhejl. To je bila proba Rafove odanosti Sakatima. Sukobio se sa starim prijateljem Bitijem Šenkom, kad je pljačkaška družina napuštala rudnik Crnu rupu. Ubio je Bitija da bi pobegao. Našao se u Velikoj ledini, pustolini u središtu kontinenta, i izgubio se.

Efi Sevrans, Raifovu devetogodišnju sestru, naterali su da napusti klan. Rođena je s nasleđem kamena, sa sposobnošću da predvidi loše stvari. Videla je kako Mejs siluje Rajnu. Udovica je strahovala za devojčicu, nevoljnog svedoka silovanja. Poslala ju je u klan Dreg da bi je sklonila van Mejsovog domašaja. Efi nikad nije stigla na odredište. Oteo ju je čamdžija iz ukletog Sivog klana. Na putu do Sivog klana, upoznala je Čeda Lajmhausa, takođe otetog. Tada je pala u reku Vuk gde joj je štuka s vrata otkinula amajliju.

Raifa su u Velikoj ledini pronašla Jagnjeća Braća, koja su tragala za dušama svojih neumrlih. Ispričevali su mu o borbi od pre hiljadu godina, u kojoj su izginuli njihovi saplemenici i mnogi drugi narodi. Tada je jedan ratnik preokrenuo tok bitke. Zvao se Gospodar Gavranova i borio se legendarnim mačem poznatim kao Gubitnik. Legenda kaže da je polje posle bitke bilo poplavljeno i da svi mrtvi, uključujući i Gospodara Gavranova, počivaju pod ledom. Nestvoreni su napali i smrtno ranili Tragisa Krticu.

## *Osmatrač mrtvih*

Vođa Sakatih je, na samrtnom odru, nagnao Raifa da mu se zakune da će štiti otpadnički klan. Zato je krenuo da potraži smrznuto bojište i mač. Napadi Nestvorenih postajali su sve češći i ozbiljniji, a samo je mač Gospodara Gavranova mogao da uništi bića iz Slepila.

Raif je pronašao mač. Stara rana u grudima zaustavila mu je srce. Spasli su ga Adi Gan, stari prijatelj, i Jagnjeća Braća. Probudio se nekoliko dana kasnije, kao gospodar Gubitnika.



## PROLOG

### *Beli medved*

**M**edveda lešina nije se zaledila iako se temperatura već devet meseci nije dizala iznad tačke smrzavanja. Meso se namreškalo ispod grubog belog krzna kad ga je Sadaluk, Slušalac Ledenih Trapera, bocnuo narvalovim rogom kojim se poštapao. Pred njim je bio odrasli mužjak koji je već prošao zenit svog života. Imao je mnoštvo ožiljaka na gubici i iskrzan patrljak kože umesto levog uva. *Mrtav je najmanje trideset dana*, zaključio je Slušalac čučeci pored medvede glave. Oči i meko tkivo oko njuške mumificirali su se na suvom vazduhu. Snežni nanos uobličio se u slovo Y između zadnjih nogu.

Nije morao da bude Slušalac da bi prepoznao kobni predznak.

Nolo je pronašao medveda. Njegovi psi su namirisali lešinu. Nažalost, baš tad su bili u zaprezi, uzbudili se i prevrnuli saonice. Tovar vrbove užadi i kocaka smrznutog kitovog ulja rasuo se po snegu. I Nolo je sleteo sa sanki i tresnuo o rečni led. Psi su, s praznim saonicama, odjurili do crkotine. Kad je ustao, čekali su ga tamo. Bilo mu je odmah jasno da nešto nije u redu jer gladni psi ne bi stajali na korak od sočnog zalogaja i zavijali kao poludeli vukovi, već bi navalili na gozbu. Čak je i Nolo umeo da prepozna da nešto strašno ne valja, iako je bio mlad i mislio samo na svoju mladu ženu.

Sadaluk je ustao gledajući u izlazeće sunce. Laktovi su mu krcnuli – ta skorašnja pojava ga je i brinula i oduševljavala. Starost je bila važan deo njegovog zanata. Slušalac je mogao samo da poželi telo koje pucketa, da ga upozori kad počne da šeta u snu. Međutim, pucketanje je opominjalo i da će se jednog jutra probuditi ispod koža bez nade da će mu telo tog dana poneti težinu.

Zabio je štap u sneg da ga očisti. Bio je svestan da Nolo i pet lovaca iza njega nestrpljivo čekaju da progovori. Napravili su polukrug oko njega, okrenuti suncu, kako su običaji i nalagali. Znali su da njihove senke ne smeju da dotaknu telo mrtvog medveda.

Kad se osenio spremnim, Sadaluk se okrenuo prema njima. Jelenska krzna i pera njorki lepetala su na rečnom povetarcu koji im je dahtao u lica. Svi su bili vitki i snažni od zimskih napora i skromnije ishrane. Zarezi na kopljima svedočili su o broju ubistava i različitim dostignućima hrabrosti i sreće. Nolo je bio najmlađi, ali nijedan od šestorice lovaca nije imao više od trideset zima. Lica su im bila nepomična, ali Sadaluk je jasno video strah u njihovim očima.

„Nolo, podigni bič za pse.“ Sadaluk je pokazao na zmiju od uštavljene fokine kože, sklupčanu na ledu rečne obale. Uznemiren zbog pronalaska medveda, juče ga je zaboravio kraj lešine. Nolo je čučnuo da bi skratio senku i krenuo uzvodno. Iz nekog razloga odenuo je svečani kaput za ples, od tankih koža, koji se nosi krajem leta. Slušalac je prepoznao tragove zuba oko rukava. Ostavila ih je Nolova žena dok je grizla kožu da bi je omekšala. Dok se najmlađi saginjao da dohvati bič za pse, Slušalac se obratio lovačkoj družini.

Pokazao je štapom na crkotinu iza svojih leđa. „Nazvaću ovog medveda Bisaga. Bogovi su nam ga poslali. U njemu je poruka. Šuro, probuši mu kožu.“

Posmatrao je lovce. Plašili su se medveda. To je samo značilo da je on, Sadaluk, Slušalac Ledenih Tropera, dužan da ih još više uplaši. Skočio je kao pauk prema Šuri, koji je oklevao da ga poslušati. Bio je to bedan i sitan trik. Svi saplemenici na rečnoj obali videli su ga i ranije. Petorica odraslih ljudi ipak su zaprepašćeno i uplašeno ustuknula. *Starac, je li?* – pomislio je Sadaluk, s kratkim samozadovoljnim klimanjem glave. *Star i ćelav. Lomljiv i pucketav.*

*Uplašen i nepripremljen.*

Ne smeju da proniknu u njegovo istinsko raspoloženje.

„Probusti mu stomak“, naredio je.

Jutarnje sunce obasjavalo je rečno korito srebrnkastom svetlošću. Sneg je lebdeo kao guščije perje, isušen šestomesečnim vetrovima s glečera. Selo je udaljeno tri sata putovanja saonicama sa psećom zapregom ka zapadu. Na istoku su se uzdizale goleme planine koje su Klanovci nazivali Obalski venci. Ledeni Traperi su ih zvali pravim imenom: Božje stepenice. Stajali su na rečnom ledu metar i po debljine. Ispod njega je tekla tamna voda koja je izvirala iz dubokih i nepoznatih vrela. Plitki tragovi na površini leda svedočili su o čestim putovanjima ka i od sela. Zima se odužila. Ljudi i žene

## *Osmatrač mrtvih*

ponekad bi natovarili saonice, upregli pse i samo krenuli. Neki se nisu vraćali... ali Sadaluk nije hteo da razmišlja o tome.

Morao je da misli o medvedu.

Šura Slomljeni Nos bio je najugledniji lovac u selu. Zarezi, oznake ubistava, pružali su se od fokinih creva oko vrha od opsidijana, sve do ruko hvata od medveđe šape. U ovo doba godine, Šura i ostali lovci obično su lovili foke na morskom ledu. Ovogodišnji ulov bio je mršav. Morski led se rano uhvatio, pokrio veću površinu no obično i stvorio novu oblast – Zemlju iščezlih foka.

Šura je skočio ka medvedu. Držao je koplje u visini ramena. Ogrlice od kostiju i amajlije na rubovima njegovog ogrtača zveckale su kao školjke. Jedan od četvorice lovaca oštro je udahnuo. Mananu, najstariji u družini, pritisnuo je očne kapke palčevima rukavica. Zatvorio ih je u molitvi. Koplje je poletelo. Čuli su kako vrh para kožu.

Gadan mlaz sluzi prethodio je šištanju gasa. Čim je Šura izvadio koplje, crna tečnost potekla je iz rane. Zaudarala je na gangrenu i prljavštinu. Neko se zagrcnuo. Ustuknuli su svi izuzev Sadaluka. Nolo je, uzvodno od njih, razmotao pseći bič. Crna i dugačka kožna zmija prostrla se po ledu.

„Mananu“, naredio je Slušalac, „daj mi tvoj rog!“

Medveđa crkotina smanjivala se pred njihovim očima. Mananu je potražio dragoceni pehar ispod jelenskih koža. Vetar nije mogao da razveje grozni vonj. Sadaluk je znao da bi čitavo rečno korito planulo čim bi neko kresnuo varnicu. Gledao je kako se crna tečnost valja preko prljavog krzna u reku. Blago se pušila i topila površinski sloj leda na svom putu.

Mananu je izvadio pehar veličine pesnice i dodao ga Slušaocu ne gledajući ga u oči. Rog je požuteo od starosti. Tunu Debeli, Mananuv deda, tri dana je ležao potrbuške na morskom ledu i puzao strpljivo, gurajući se samo nožnim prstima, da bi se približio i ubio velikog morža s kljovama. Od jedne kljove načinio je pehar. Stvorenje su nazvali Kralj Morževa jer je težilo preko dve tone. Bilo je dovoljno mesa i masti da se čitavo selo prehrani tokom poslednjeg i najtežeg zimskog meseca. Kljove su bile duge četiri stope i pripadale su lovcu koji ga je ulovio. Tunu je desnu kljovu ponudio Bogu leda. Morski led je nedelju dana kasnije počeo da puca. Drugu, levu kljovu, sačuvao je za sebe i od njene osnove, čvrste kao dijamant, načinio pehar, koji je Sadaluk nestrpljivo prihvatio od Mananua.

Sadaluk je prišao lešini držeći pehar golim rukama. Bio je Slušalac, što znači da je uvek stajao dok se drugi kreću. Ko ne pravi buku, čuće i ono što drugi ne mogu. A uglavnom je slušao svoje snove. Šaptali su mu o

budućnosti, prošlosti i nevidljivim nitima koje povezuju oba vremena u sadašnjost. U ovakvim danima slušao je otkucaje srca bića koje je stvorilo svet.

Ledeni Traperi imali su mnogo bogova – Boga leda, Boga neba, Boga mora i foka, vatre i kiše, dima i muva. Svi su imali vlast u svom delokrugu, ali ne i van njega. Ipak, jedna sila van prirode imala je vlast nad svim zemljama i oblastima. Ta sila porodila je sve bogove. Sadaluk nije imao kad da se pita da li je i ta sila bog ili nešto drugo, jer bio je samo čovek, stvorenje nesposobno da dokuči tajne stvaranja.

Ali mogao je da je čuje.

Ispunjen zvucima reke, spustio se na kolena pokraj medveđe glave. Čuo je cijuk leda ispod lovačkih čizama, zveckanje amajlija i šuštanje umirućeg vetra. Onda se sve utišalo. Crna tečnost curila je iz rane. Iz blizine je nami-risao njenu istinsku prirodu.

*Pij.*

Slušalac Ledених Trapera nagnuo se napred i pritisnuo pehar na grubo krzno, odmah ispod rane. Slobodnom rukom pritisкао je trbuh lešine, da istisne tečnost. Pehar se punio, a zelenkaste masne iglice plutale su po crnoj površini. Kap crne krvi prelila se preko kljove i poprskala Sadaluka po ruci. Bila je topla i isparavala je golicaјуći ga.

Bio je to alkohol, ali ne čist. Medved je umro pre mesec dana od gladi, bolesti, starosti ili ko zna čega, a u ledenoj pustinji nigde nije mogao da se napije. Crna koža ispod krzna bila je netaknuta; umro je neprobušen. Meko tkivo se nije smrzlo, a srčani mišić, salo oko bubrega, plućno tkivo, žile, iznutrice i hrskavice preobrazile su se u tečnost koja je prevrela u alkohol. Proces je započeo u stomaku, u zbijenoj gomili žuči i delimično svarene hrane u želucu i tankom crevu. Želudačne kiseline nastavile su da rade i nakon smrti, oslobađajući toplotu. Ona se obično rasipa jer je većina leševa premalena ili im je krzno pretanko da bi sačuvali tako nastalu toplotu. Međutim, kod nekih jelena i belih medveda toplota se ne bi rasula, već bi ostala u telu i pojačavala se.

Sadaluk je već naišao na dva takva leša. Prvi put kad je još bio učenik Lutaveka, Slušaoca pre njega. Iskusni Slušalac naredio je lovcima da odvuku naduvanu lešinu jelena na morski led i da je bace u vodu kroz rupu za hvatanje foka. Tako će najmoćniji bogovi – božanstva leda i mora – otkloniti kobni predznak. Svi, uključujući i Sadaluka, složili su se da je ta strategija najmudrija. Nedelju dana kasnije poginuo je jedan lovac. Stao je na tanak led pokriven novim snegom. Pošto je posle tako zlokobnog predznaka pleme izgubilo samo jednog, iako vrlo važnog člana, smatrali su da su se jeftino izvukli.



## Osmatrač mrtvih

S drugom naduvanom lešinom nisu tako dobro prošli.

Dva deteta našla su mrtvu medvedicu dok su se sankala južno od Kapije kitova. Sadaluka su odmah pozvali da je pogleda, kao i ovog, probudivši ga pre svanuća. Tada je bio mlad i neiskusn i još je imao obe ušne školjke. Lutavek tek što je umro prethodnog leta, a naslednik se pre svega trudio da ne napravi greške.

A kao što to obično biva, kad se čovek mnogo trudi, obično zabrlja. Pogrešio je zato što nije slušao. Suočivši se s mrtvom medvedicom mumificirane glave i mekog, naduvenog tela, dopustio je da strah zaguši sve poruke od bogova. Naivno je pretpostavio da je najbolje da primeni Lutavekovo rešenje, koje se prethodni put pokazalo tako delotvornim. Naredio je lovcima da odvuku mečku na led. Čekao je dok su širili staru rupu za hvatanje foka. Zebnja se javila tek kad su lovci počeli da guraju lešinu kroz otvor.

Bili su lenji i proširili su rupu tek toliko da velika mečka prođe. Naravno, zapela je, pa su morali da je guraju. Jedan od lovaca prislonio je krupnu, mesnatu šaku na medvedu njušku i upro svom snagom. Nešto se pocepalo. Koža se razdvojila kao prezrela voćka, a uljasta crna tečnost poprskala lovce.

Sadaluk nikad neće zaboraviti taj miris. Osećao ga je i posle četrdeset i dve godine. Ako neki bog istrune i preobrazi se u gorivo, imaće taj miris.

„Nolo!“, breкнуo se Slušalac na mladog lovca koji je još stajao kao ukopan nizvodno. „Zatvori ta usta i pokreni noge! Pridruži se braći!“

Nolo je zatakao bič za pojas i krenuo ka ostatku družine. Slušalac se uspravio potpomažući se štapom. Dok je ustajao, tečnost u peharu je zadržtala. Pre četrdeset dve godine napravio je grešku. *Pij!* – šaptali su mu bogovi i tog davnog dana, ali je neiskusni mladić pomislio da nije dobro čuo.

U porodici svakog lovca koji je onog dana došao u dodir s crnom tečnošću, zabeležen je bar po jedan smrtni slučaj. Zlehuda sudbina nije snašla samo one koje je tečnost poprskala, već i one koji su slučajno zgazili na uljaste tragove oko rupe. Sve smrti desile su se u jednom godišnjem dobu. Novorođenčad su umirala pre prvog dojenja. Gangrena bi se razvila posle običnih ogrebotina i malih posekotina nožem. Starice su kašljale krv. Lovci su učestalo stradali na podmuklom prolećnom ledu. Sve u svemu, umrlo je sedamnaestoro saplemenika. Slušalac je preuzeo odgovornost za sve njih. Ledeni Traperi mu nisu prebacivali. Ljudi koji žive na rubu sveta, na tlu koje je zaleđeno tokom tri od četiri godišnja doba, nisu imali običaj da prebacuju krivicu na drugoga. Smrt im je uvek disala za vratom. Ipak, nije prošao bez posledica. Izgubili su poverenje u njega. Niko nije pokazivao oduševljenje tokom plemenskih svetkovina. Kretali su na putovanje uprkos njegovim upozorenjima na opasnost. Lovci su izlazili na morski led bez njegovih

amajlija. Kad bi se stranci pojavili na Kapiji kitova, nisu ih dovodili kod Slušaoca radi ispitivanja.

Kasnije je povratio poverenje saplemenika. Nije se ponosio tim uspehom zato što je znao da je poverenje povratio samo zato što ih je sve nadživio. Sadaluk Bezuhi istakao se dugovečnošću. Pomrli su svi lovci koji su mu pomogli da odvuče medveda do rupe za foke. I većina njihovih sinova i kćeri rastavila se s dušom. Malobrojnim preživelim svedocima slučaj s mečkom više nije delovao tako strašno. Isticali su činjenicu da je Sadaluk bio mlad, prenebrežuci dragoceni nauk o strašnim posledicama kada se neko ogluši o božju poruku.

Nijedan od lovaca okupljenih oko lešine belog medveda tad nije bio ni rođen. Osmotrio je svakog ponaosob i prineo rog usnama. Neki su ga ravnodušno posmatrali, neki s prikrivenom zebnjom, a neki s vidljivim strahom. Spajalo ih je samo poverenje u Slušaoca. Pod njihovim nogama, u smrznutom rečnom koritu, ležao je najgori od svih kobnih predznaka. Mudri i ludi Slušalac pobrinuće se za sve njih.

*Budale!* – hteo je da vikne Slušalac. *Zar mislite da ja mogu da sprečim kraj sveta?*

Pogledao je medveda. Njegove sitne oči behu zatvorene. *Iskoristili su te,* prozborio je tiho.

*Baš kao što će iskoristiti i mene.*

Prineo je pehar od morževe kljove donjoj usni. Prestao je da diše. Izdahnuo je kad je procenio da je spreman... I udahnuo. Kužna isparenja ispunila su mu nozdrve. Stigla su do mozga uz snažno grčenje stomaka. Činilo mu se kao da mu je džinovska lignja ubrizgala mastilo. Tama je nastupila u trenu. Omamila ga je i prekinula sav dotok obaveštenja iz očiju. Bio je spreman za nešto... Ali kako čovek da se spremi za posetu bogovima?

*Pij.*

Slušalac je otvorio usta i nakrenuo pehar. Kad je tečnost došla u dodir s jezikom, učinilo mu se da sve drhti – i njegovo telo, i rečni led, i svet kakav poznaje. Sve se rušilo bez reda. Strmoglavljivalo se u slobodnom padu.

Padao je i on. Imao je veoma dug život. Pad će trajati isto toliko.

Um mu je bio lopta od žive, teži od tela. Padao je velikom brzinom. Trgao se kad su mu se misli odvojile od tela. Tama se zgusnula. Postala je savršena i bezgranična. Osećao je da se može izmeriti samo vremenom, nikako i prostorom. Nijedan čovek sa štapom ne bi mogao da joj odredi dubinu. Postojala je bez kraja, hladna i nepokretna – izdah stvaranja.

Misli su navalile u dronjcima. *Da li sam popio otrov? Da li sam mrtav?* Znao je da bogovi nisu dobroćudni i da ne mare za pojedinačne sudbine.

Mogao je da propada do kraja večnosti a da oni ni okom ne trepnu. Nešto se kretalo u tami iza njega. Nešto beskrajno staro i ogromno. Sećao se Lutavekove pripovesti o brodovima koji su plovili ka Utvrđenim ostrvima. Trebalo im je toliko vremena da se okrenu da nisu ni zastajali ako bi neko pao u more. Davljenik bi se ionako utopio dok bi okrenuli lađu. Imao je utisak da se prisustvo u tami ne bi okrenulo ni zbog koga, čak ni zbog bogova.

Ipak se kretalo. Pritisak se povećavao. Čitava planina pritiskala je malo parče tla. Prisustvo je raspolagalo neporecivom svrhom: polagalo je pravo na prostor i postojanje. Njegovi izviđači možda jesu bili zli, podmukli i divlji, ali ta ogromna pokretna sila bila je besprekorna – nemilosrdna ne zato što je okrutna, već zato što je iznad milosti. Postojala je van prirode, na Sadaluku nepojmljivoj ravni. Starcu na ivici smrti nije bilo teško da shvati da mu je um premali da bi sve to razumeo.

Opredelio se da sluša. Trideset pet godina slušao je bez ušiju. Koliko teško je bilo slušati bez sluha? Stekao je naviku da nepomično sedi i sabira misli u tišini, čekajući zvukove. Koristio se snagom volje. Opustio bi mišiće i potisnuo misli. To je bilo to.

Sadaluk Bezuhi, sin Oda Mnogoribnog i Slušalac Ledenih Trapera, postao je prvi čovek, mrtav ili živ, koji je čuo kraj postojanja. Da je imao uši, iz njih bi mu potekla krv. Zvuk je bio ogroman i potpuno stran, protkan grmljavinom i bukom od koje se tresla zemlja. Sve je smrvljeno, usisano i uništeno, tako temeljno da ništa, čak ni sećanje na postojanje, nije opstalo.

Strahovao je za Ledene Trapere, za Nola i lovce, za njihove žene i decu, za zaprežne pse, za bele medvede. Bojao se za sebe. Slike lažu, to je znao svako ko je prepešačio bar pola lige po morskom ledu, ali zvuci ga nikad nisu prevarili. Zvuci uvek donose istinu.

Slušalac je govorio tri jezika. Nijedan od njih nije imao reči koje bi opisale ono što mu se primicalo. U nevolji se oslanjao na sulski, pošto su Suli najstarija rasa u Poznatim zemljama. Njihov jezik odražavao je dugo društvo s tamom. Imali su reč *mash'xa*, koja se nije mogla u potpunosti prevesti. Odnosila se na stanje hladnog zaborava, kakvo je postojalo pre Vremena. Označavalo je silu u savršenom neskladu sa stvaranjem. Suli su verovali da je *mash'xa* jedino pravo stanje postojanja i da je sve ostalo samo slučajni plamičak koji zaigra i zgasne. Sadaluk nije odbacivao ideju o postojanju *mash'xa*, ali je odavno odlučio da se to ne tiče njegovog bivstvovanja. Postojao je u svetu foka i ljudi. Led se obrazovao i pucao u skladu s godišnjim dobima. Bogovi su bili nestašni, zahtevni i retko kad pravedni. Međutim, u toj tami kretalo se nešto van iskustva i Ledenog Trapera i šamana, nešto što bi samo Sul mogao razumeti. Sila čistog uništenja. *Mash'xa*.

Potresi su postajali sve glasniji. I bliži. Prisustvo, sila koja se ni na koga nije osvrtala, kretala se postrance, tako da ga presretne. Ne da bi ga srela i upoznala – Sadaluk nije laskao sebi takvom tvrdnjom – već prosto zato što se on, Slušalac Ledenih Traperera, našao na njenom putu.

To je bio dar belog medveda.

Ili prokletstvo.

Slušalac je goreo od hladnih opekotina. Bio je ogoljen i pročišćen, rastopljen u sirovoj crnoj pećnici zatiranja. Ledena igla probušila mu je levu bubnu opnu. Druga igla zarila mu se u moždanu koru, brišući sećanja iz detinjstva, uspomene na zime na ledenom moru. Ponirao je nemo vrišteći. Učio je o svim načinima na koje oduzeti čovek oseća bol.

Kad se približio prisustvu, smanjio se i otvrdnuo. Sve misli mu behu zbrisane. Preostala bubna opna ulegla se ka unutra pod pritiskom.

Tiho i mirno mestašce je nestajalo.

Osluškivao je dok je nestajalo. Slušao je kako sila koja će zatrti svet prolazi kraj njega u laganom i nezaustavljivom maršu zaborava. Slušao je. Učio je.

Kad se probudio, posle čitavog životnog veka, nepovratno izmenjen i obeležen, odmah je rekao: „Nolo, upregni pse. Pred nama je dug put.“

Shvatio je da više ne može da čuje sebe.